

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. _____
(місто знаходження НКП)

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
_____ В.М.Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

Організація оборотних коштів підприємства та оцінки ефективності їх використання

Освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник роботи:

_____
(підпис)

Жукова Т.А.
(ініціали, прізвище)

Студент:

_____
(підпис)

Матченко Н.М.
(ініціали, прізвище)

Група:

Фз-61с

Суми
2020

РЕФЕРАТ

Дипломна робота бакалавра: 48 с., 5 рис., 4 табл., 2 дод., 37 джерел.

Мета роботи – дослідження теоретичних основ управління оборотними коштами підприємства.

Об'єкт дослідження – оборотні кошти підприємства та ефективність їх використання.

Методи дослідження – абстрактно-логічний, порівняльний, вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний аналізи.

У першому розділі «Роль оборотних коштів у діяльності підприємства» викладено сутність, склад і структуру оборотних коштів, а також їх класифікацію і принципи організації на підприємстві.

У другому розділі «Аналіз ефективності управління оборотними коштами підприємства» проведено аналіз ефективності використання оборотних коштів конкретного підприємства (ТОВ «Шляхрембуд»). Найважливішими показниками ефективності використання оборотних коштів є швидкість обороту (або коефіцієнт оборотності) і тривалість одного обороту в днях.

У третьому розділі запропоновано шляхи покращання управління оборотними коштами підприємства.

**ОБОРОТНІ КОШТИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ
ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ, ОБОРОТНІСТЬ, ОБОРОТ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
<hr/>	
1 РОЛЬ ОБОРОТНИХ КОШТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1 Сутність, класифікація та принципи організації оборотних коштів.....	7
1.2 Джерела формування оборотних коштів.....	11
1.3 Показники ефективності використання оборотних коштів.....	12
2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	16
2.1 Загальний аналіз оборотних коштів ТОВ «Шляхрембуд».....	16
2.2. Аналіз ефективності використання оборотних коштів ТОВ «Шляхрембуд».....	19
2.3 Аналіз показників ділової активності підприємства	23
2.4 Визначення показників ліквідності ТОВ «Шляхрембуд».....	27
3 ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ.....	34
ВИСНОВКИ.....	38
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	40
Додаток А. Баланс підприємства.....	45
<hr/>	
Додаток Б. Звіт про фінансові результати	47

ВСТУП

Перехід економіки України до якісно нової моделі господарювання, яка передбачає реформування всієї облікової системи і системи управління підприємством у відповідності до міжнародних стандартів обліку та звітності, зумовлює необхідність нового підходу до поглибленого дослідження питань аналізу оборотних коштів та вивчення таких функцій, які вони виконують у фінансово-господарській діяльності підприємств. Фінансовий стан підприємств здійснює певний вплив на фінансове становище всієї країни. А фінансовий стан підприємства, на нашу думку, залежить від вміння раціонально і ефективно управляти оборотними коштами.

Більшість показників фінансово-господарської діяльності підприємства знаходяться у значній залежності від якості управління оборотними активами, вимоги до яких постійно підвищуються, особливо останнім часом. А основні показники діяльності підприємств у свою чергу впливають на доходи країни, її соціально-економічний розвиток, забезпечують певний рівень життя населення. Тому сьогодні особливо актуальними стають питання розроблення напрямків управління оборотними коштами підприємства.

Недостатність джерел формування оборотних коштів є першим кроком у недофінансуванні всієї господарської діяльності підприємства та спричинити фінансові ускладнення. Зайві оборотні кошти провокують створення наднормативних запасів ТМЦ та відволікання коштів з обороту.

Мета роботи – дослідження теоретичних основ управління оборотними коштами підприємства.

Об'єкт дослідження – оборотні кошти підприємства та ефективність їх використання.

Методи дослідження – абстрактно-логічний, порівняльний, вертикальний, горизонтальний, коефіцієнтний аналізи.

Завдання дослідження, які поставлені та вирішені для досягнення мети роботи:

- охарактеризувати склад, структуру оборотних коштів, надати їх класифікацію;
- проаналізувати принципи організації оборотних коштів на підприємстві;
- визначити можливі джерела їх формування;
- визначити та розрахувати показники ефективності використання оборотних коштів;
- зазначити можливі шляхи покращання управління оборотними коштами ТОВ «Шляхрембуд».

Предмет дослідження – підприємство «Шляхрембуд».

Фактологічну основу проекту складають матеріали періодичних видань, наукові та навчально-методичні видання, матеріали фінансової звітності підприємства (форми фінансової звітності №1 Баланс та №2 Звіт про фінансові результати за 2017-2019 роки).

1 РОЛЬ ОБОРОТНИХ КОШТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність, класифікація та принципи організації оборотних коштів

Оборотні кошти споживаються в одному виробничому циклі і повністю переносять свою вартість на вартість продукції, що виготовляється [30].

Відповідно до ПСБО 1 «оборотні активи - гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [28].

В економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності оборотних коштів. Дехто з економістів спрощено трактує їх як «предмети праці», «матеріальні активи», «гроші, що обертаються» [1, 2, 3, 6, 10, 1519, 22, 31].

Оборотні кошти проходять три стадії кругообігу:

- грошову (авансуються кошти, придбаваються й нагромаджуються запаси);
- виробничу (авансується вартість для створення продукції, завершується виробленням готової продукції);
- товарну (або стадію реалізації – кошти авансуються поки товарна форма не стане грошовою) [9, 36].

Склад і структура оборотних коштів розрізняються у різних галузях економіки, залежать від типу самої галузі, виду продукції, складу витрат на її виробництво, особливостей постачання ТМЦ.

Оборотні кошти знаходяться у другому розділі активу балансу і включають: запаси, дебіторську заборгованість різних видів, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи.

Важливе значення для аналізу та управління оборотними коштами має їх класифікація. На рис. 1.1 зазначені основні види оборотних коштів відповідно до їх класифікаційних ознак [8]

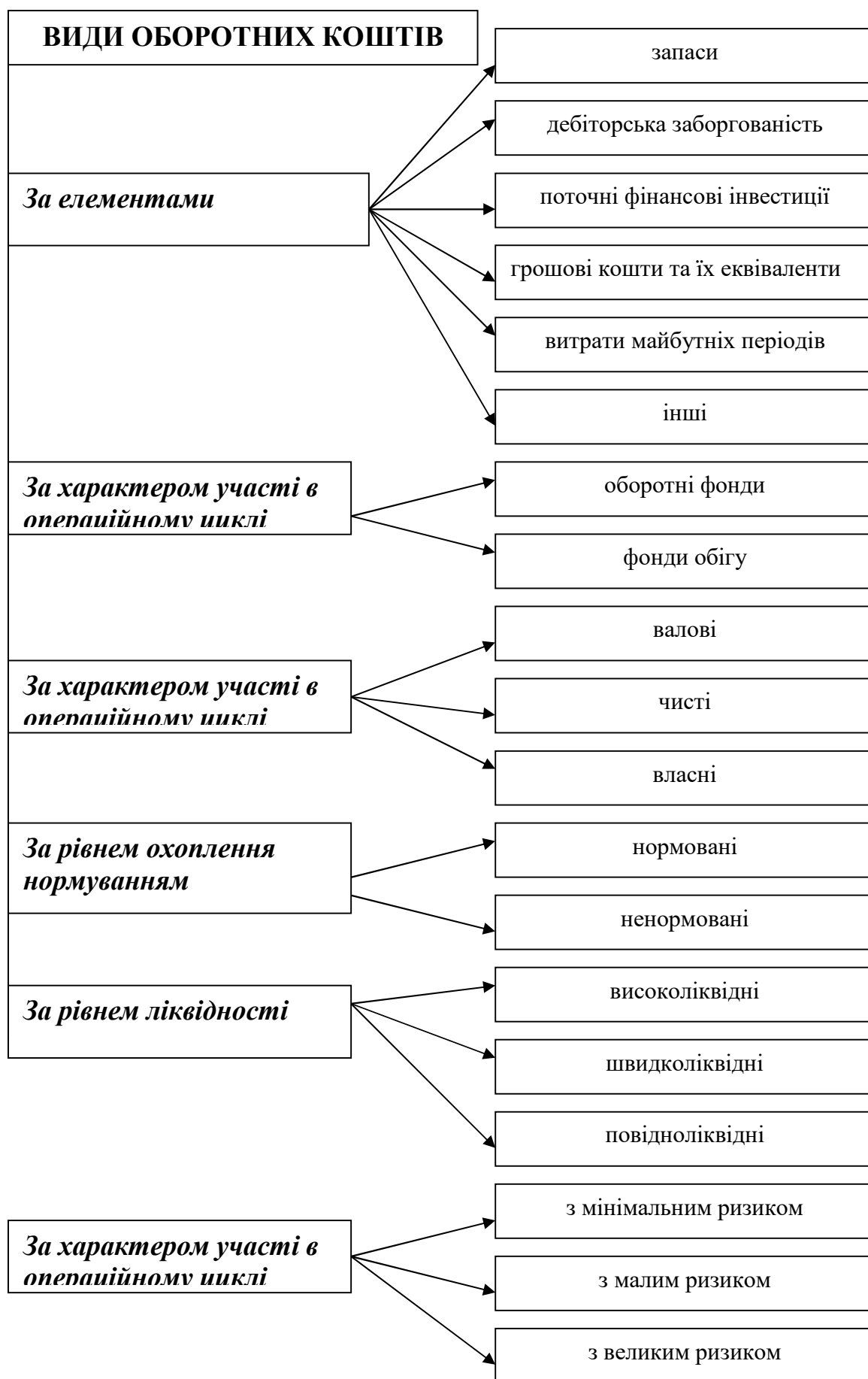

Рисунок 1.1 – Види оборотних коштів

Основою поділу на оборотні фонди і фонди обігу є участь у операційному циклі: оборотні фонди (обслуговують виробничий цикл підприємства), фонди обігу обслуговують фінансовий (грошовий) цикл.

Валові оборотні кошти – це їх загальний обсяг, що формується за рахунок власних і залучених джерел. Чисті оборотні кошти формуються за рахунок власних коштів підприємства і довгострокових зобов'язань. Власні оборотні кошти - за рахунок власних коштів.

Розподіл на нормовані й ненормовані виходить з економічної доцільності (досягнення кращих результатів за найменших витрат). Установлення нормативів за певними статтями (запаси, готова продукція, незавершене виробництво тощо) забезпечує безперервну діяльність підприємства. До ненормованих оборотних коштів фонди обігу за винятком готової продукції на складі [29].

Щодо ліквідності: найліквідніші оборотні кошти – це гроші, менш ліквідні – відвантажена продукція і дебіторська заборгованість. А найменш ліквідні - незавершене виробництво; витраті майбутніх періодів; запаси.

Оборотними коштами з мінімальним ризиком є грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення; з малим ризиком - (виробничі запаси, дебіторська заборгованість (без сумнівної), готова продукція і товари ; з великим ризиком вкладень - сумнівна дебіторська заборгованість, залежали виробничі запаси, готова продукція, яка не користуються попитом [5, 8].

Принципи управління оборотними коштами:

- 1) самостійність підприємства у розпорядженні оборотними коштами;
- 2) визначення оптимальної потреби в оборотних коштах для безперервності процесу виробництва;
- 3) коригування розрахованих нормативів з урахуванням зміни чинників впливу на них;
- 4) раціональна система фінансування оборотних коштів (за рахунок власних та позикових джерел);

5) контроль за оптимальним розміщенням і використанням оборотних коштів [4, 37].

Склад оборотних коштів, як вже зазначалося вище залежать від сфери функціонування: виробнича, торгівельна, надання послуг тощо.

У виробничій сфері оборотні кошти поділяються на оборотні виробничі фонди і фонди обігу (рис. 1.2).

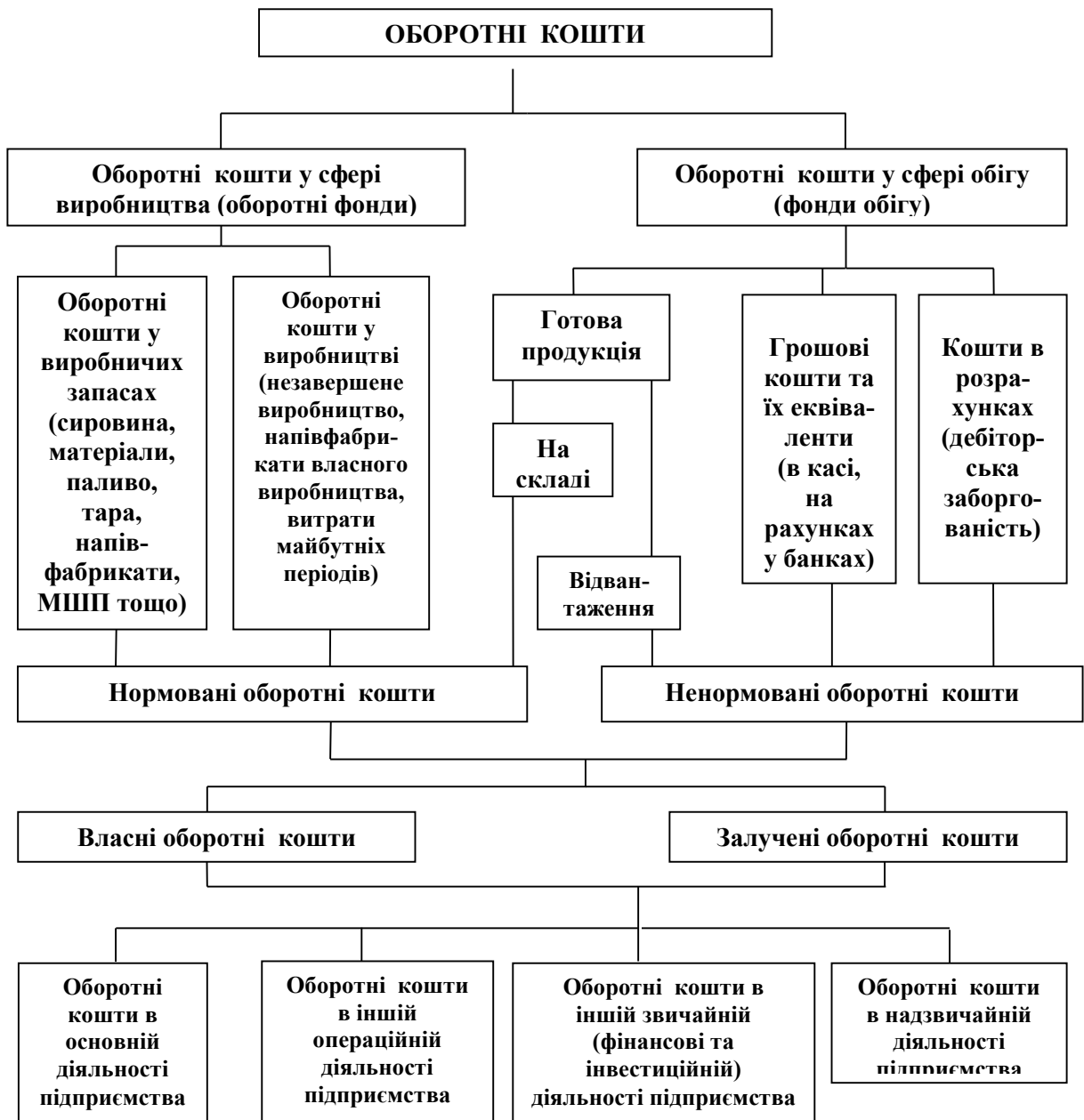

Рисунок 1.2 – Склад і розміщення оборотних коштів

1.2 Джерела формування оборотних коштів

Джерела формування оборотних коштів поділяються на власні та позикові. Власними є статутний капітал (фонд), прибуток, цільове фінансування та цільові надходження, приріст сталих пасивів. При створенні підприємства оборотні кошти формують за рахунок бюджетних коштів, пайових внесків засновників, надходжень від емісії цінних паперів та включаються у статутний фонд. Для діючих підприємств основне власне джерело фінансування - це прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, а також прирівняні до власних джерел сталі пасиви.

Сталі пасиви - це кошти, завдяки існуючій системі грошових розрахунків постійно знаходяться у господарському обігу підприємств, але не належать йому. До них включають мінімальну (стійку) заборгованість із зарплати працівникам, відрахування ЄСВ, резерв майбутніх платежів, аванси покупців (замовників) [16, 31].

Не завжди зростання оборотних коштів можна покрити за рахунок власних джерелам. Тоді підприємство має звертатися за короткостроковими кредитами банку, іншими кредитами, збільшує кредиторську заборгованість.

Короткостроковий кредит, незалежно від об'єкту кредитування, надається строком до одного року.

Поширеною формою залучення коштів інших підприємств є комерційний кредит, застосовується у формі відстрочення платежу.

До позапланових залучених джерел формування оборотних коштів належить кредиторська заборгованість [13, 29]. До неї відносять короткострокові зобов'язання, які виникають у підприємств за розрахунками з бюджетом; з постачальниками, соціальними фондами тощо.

Від джерел формування оборотних коштів залежить також і швидкість їх обертання.

1.3 Показники ефективності використання оборотних коштів

Стан оборотних коштів характеризує їх наявність на певну дату. Наявність визначається за формулою:

$$\Phi_n = [B_k + Z] - HA \quad (1.1)$$

де Φ_n — фактична наявність оборотних коштів,
 Z — забезпечення наступних платежів і витрат,
 HA — нематеріальні активи.

Порівняння фактичної наявності оборотних коштів з нормативом дає змогу визначити нестачу або надлишок власних оборотних коштів [4, 27].

Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства (Кр.в.) розраховують як відношення оборотних коштів до вартості майна підприємства:

$$Кр.в. = \Phi_n / M \quad (1.2)$$

де Φ_n — фактична наявність (вартість оборотних коштів, грн.);
 M — вартість майна підприємства, грн.

Швидкість обороту характеризує ефективність використання оборотних коштів на підприємстві [9, 24].

Коефіцієнт оборотності розраховується діленням вартості реалізованої продукції на середній залишок оборотних коштів за певний період. Він показує, скільки оборотів здійснили оборотні кошти і розраховується за формулою:

$$K_{об} = \frac{PP}{OK} \quad (1.3)$$

де $K_{об}$ — коефіцієнт оборотності, оборотів;

РП — вартість реалізованої продукції, грн;

ОК — середній залишок оборотних коштів, грн.

Коефіцієнти оборотності обчислюють і для окремих складових оборотних активів: коефіцієнт оборотності запасів ($K_{оз}$), коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$) та інші [24, 30, 32, 37]

Оберненим коефіцієнту оборотності є коефіцієнт завантаження оборотних коштів. Він демонструє скільки оборотних коштів припадає на одну гривню реалізованої продукції за певний період:

$$K_{зав} = \frac{OK}{РП} \quad (1.4)$$

Тривалість одного обороту (швидкість обороту) оборотних коштів розраховується співвідношенням кількості днів у періоді і коефіцієнта оборотності за цей період:

$$T_{об} = \frac{ДП}{K_{об}} \quad (1.5)$$

або

$$T_{об} = \frac{\frac{ДП}{РП}}{\frac{ОК}{РП}} \quad (1.6)$$

де $T_{об}$ - тривалість одного обороту, днів;

ДП – дні періоду.

Оборотність оборотних коштів розраховується за планом і фактично. Час обороту означає, скільки днів необхідно підприємству для поповнення його оборотних коштів. Час обороту визначають і для певних складових оборотних активів (період обороту запасів, період погашення дебіторської заборгованості) [33, 36]

Період операційного циклу ($Ч_{оц}$) - є сумою періодів запасів і дебіторської

заборгованості. Період фінансового циклу ($\text{Ч}_{\text{фц}}$) - період обороту, що розраховується як різниця між тривалістю операційного циклу і періодом погашення кредиторської заборгованості. Позитивним є вкорочення тривалості фінансового циклу. Наведені показники можна розраховувати для окремих видів запасів, незавершеного виробництва, готової продукції тощо [4, 7].

Оберненим коефіцієнту оборотності є коефіцієнт завантаження оборотних коштів:

$$K_3 = C/P, \quad (1.7)$$

де K_3 — коефіцієнт завантаження оборотних коштів,

C – сума оборотних коштів, грн,

P – обсяг реалізованої продукції, грн.

Окрім показників оборотності ефективність використання матеріальних ресурсів можна визначити розрахунком матеріаломісткості продукції, матеріаловіддачі, питомої ваги матеріальних витрат у собівартості продукції, коефіцієнта використання матеріалів; ефективністю споживання окремих елементів матеріальних ресурсів.

Для визначення ефективності використання оборотних коштів використовують коефіцієнт ефективності (або прибутковості оборотних коштів) і рентабельність. Вони обчислюються за формулами:

$$K_e = \Pi/C, \quad (1.8)$$

$$P = \Pi/C * 100\%. \quad (1.9)$$

де K_e — коефіцієнт ефективності оборотних коштів, коп.;

Π — прибуток від реалізації продукції, грн.;

P — рентабельність оборотних коштів, %.

Ступінь ліквідності всіх оборотних активів і їх окремої групи

визначається відношенням певної частки оборотних активів до короткострокових зобов'язань. Використовують такі показники: коефіцієнт забезпечення власними коштами (Кз.к) (або коефіцієнт автономії Ка); коефіцієнт покриття (Кп); коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс.л).

Ефективне використання оборотних коштів є одним із головних завдань підприємства в сучасних умовах і забезпечується це прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу. Розрізняють абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів [11, 26, 27, 18, 20].

2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Загальний аналіз оборотних коштів ТОВ «Шляхрембуд»

Проведемо аналіз ефективності використання оборотних коштів у ТОВ «Шляхрембуд» на основі даних фінансової звітності підприємства.

Метою діяльності товариства є надання послуг та отримання прибутку. Предметом діяльності товариства є будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, поточний ремонт вулиць, шляхів, тротуарів, мостів, шляхопроводів тощо.

Розглянемо склад і структуру оборотних активів підприємства «Шляхрембуд», динаміку їх зміни за 2017-2019 роки. Для цього на основі даних фінансової звітності та складу оборотних активів розрахуємо питому вагу вартості окремих статей оборотних активів в загальній їх сумі, отримані результати занесемо в таблицю, на основі якої побудуємо діаграми структури оборотних активів підприємства.

Таблиця 2.1 – Склад і структура оборотних активів на підприємстві «Шляхрембуд» за 2017-2019 рр.*

Оборотні активи	2017		2018		2019	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Виробничі запаси	1279	77	1664	80	1446	64
Векселі одержані	60	4	182	9	122	5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	143	9	73	3	144	6
Інша поточна дебіторська заборгованість	97	6	123	6	519	22
Грошові кошти	14	1	35	1,5	80	3
Інші оборотні активи	49	3	7	0,5	0	0
Всього	1642	100	2084	100	2311	100

*за даними приміток до фінансової звітності

Побудуємо діаграми за 2017-2019 роки:

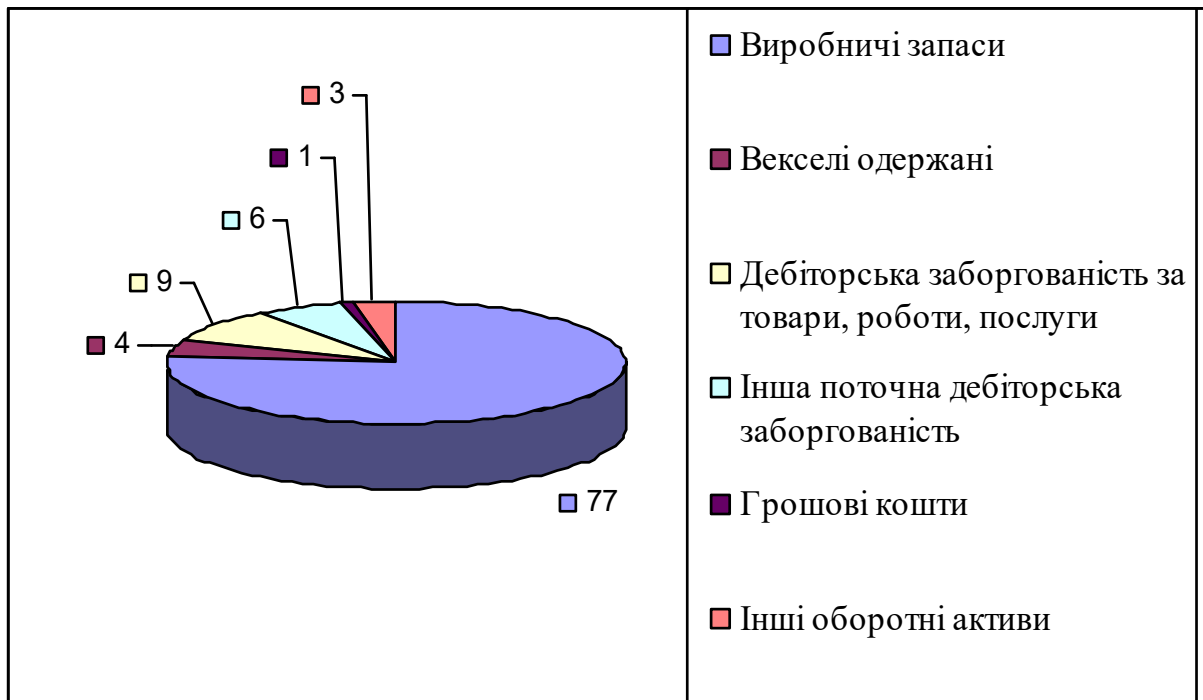

Рисунок 2.1 – Структура оборотних активів КП «Шляхрембуд» за 2017 р.

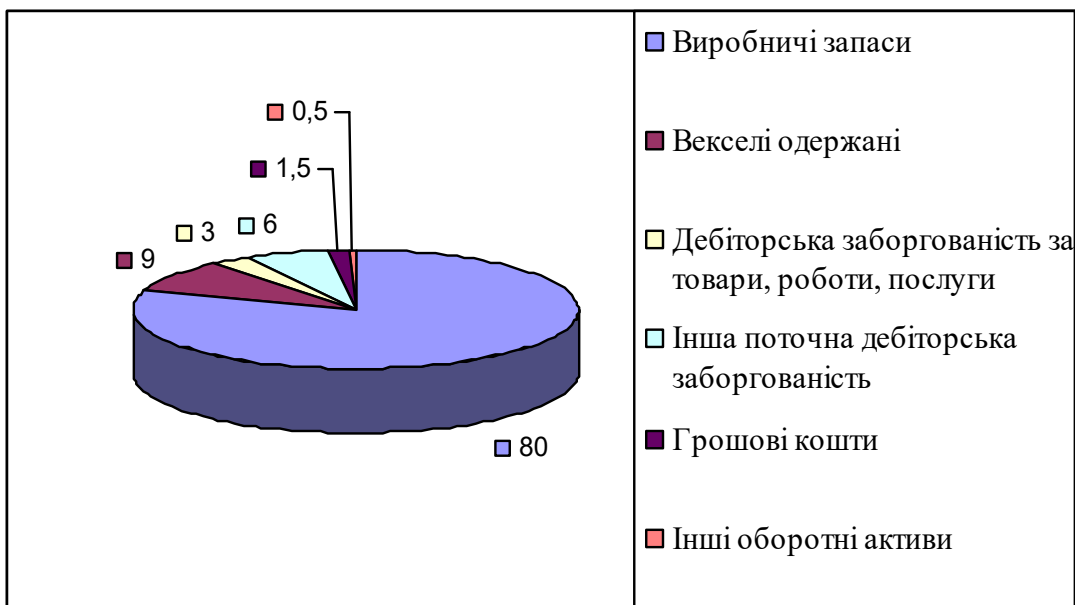

Рисунок 2.2 - Структура оборотних активів КП «Шляхрембуд» за 2018 р.

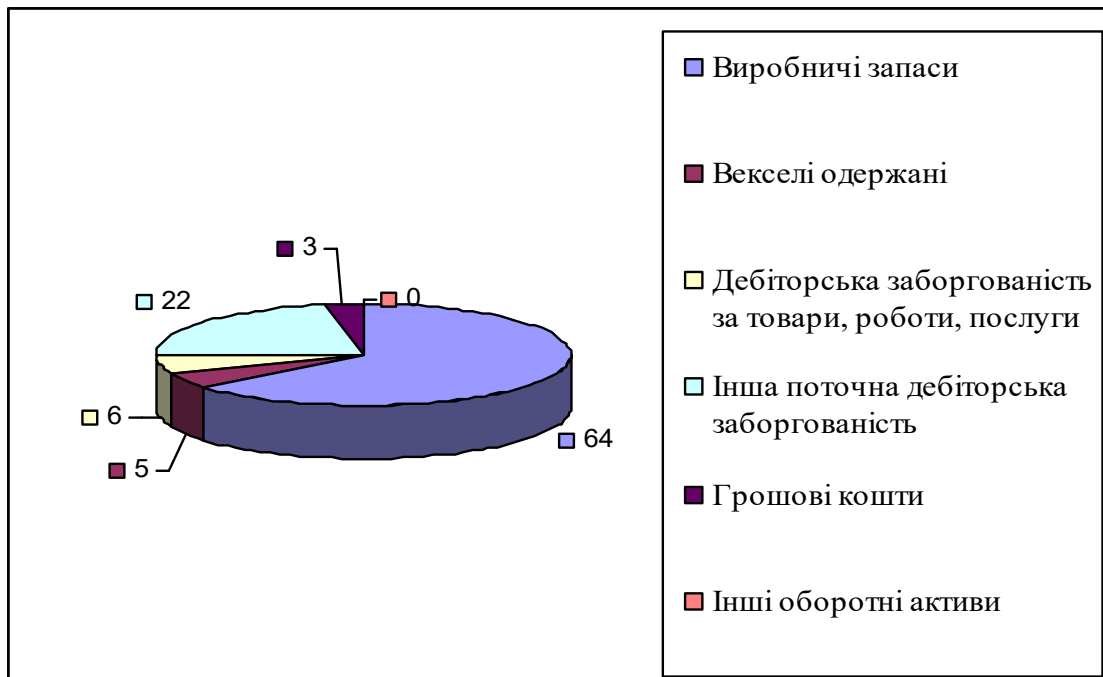

Рисунок 2.3 – Структура оборотних активів КП «Шляхрембуд» за 2019 р.

Як бачимо з діаграм на рисунках 2.1, 2.2 та 2.3 значну частку в оборотних активах підприємства складають виробничі запаси (80 %, 77 %, 64 % по роках), обсяг яких протягом 3 років зменшується.

Причиною, зокрема, може бути прискорення обороту цих активів, що надалі підтвердять показники оборотності активів.

Також можемо спостерігати зростання обсягу дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів порівняно з 2017 роком (дебіторська заборгованість за роботи, послуги – 9 %, 3 %, 6 % та іншої дебіторської заборгованості – 6 %, 6 %, 22 %), спостерігається зростання обсягу грошових коштів на рахунку (з 1% у структурі оборотних активів у 2017 році до 3% у 2019 році).

2.2. Аналіз ефективності використання оборотних коштів ТОВ «Шляхрембуд»

Для більш детального аналізу ефективності використання оборотних коштів на підприємстві обчислимо наступні показники.

В першу чергу визначимо наявність власних оборотних коштів на підприємстві згідно з формули (1.1):

За 2017 рік: $F_n = (2695 + 151) - 6296 = -3450$ (тис грн.) – власні оборотні кошти на підприємстві відсутні, спостерігається брак власних оборотних коштів.

За 2018 рік: $F_n = (3086 + 130) - 8647 = -5431$ (тис грн.) – власні оборотні кошти на підприємстві відсутні, спостерігається брак власних оборотних коштів. Показник значною мірою зменшився.

За 2019 рік: $F_n = (7671 - 10) - 5585 = 2076$ (тис грн.) – власні оборотні кошти на підприємстві наявні, спостерігається незначний брак власних оборотних коштів.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів розрахуємо коефіцієнт ефективності (прибутковість оборотних коштів) згідно формули (1.8).

За 2017 рік: $K_e = (-697) / ((1535 + 1642) / 2) = -0,44$ – показує, що на кожну гривню оборотного коштів припадає 44 коп. чистого збитку.

За 2018: $K_e = (-1647) / ((1642 + 2084) / 2) = -0,88$ - показує, що на кожну гривню оборотного коштів припадає 88 коп. чистого збитку. Значення погіршилося вдвічі порівняно з 2017 роком.

За 2019: $K_e = 21 / ((2311 + 2084) / 2) = 0,01$ - показує, що на кожну гривню оборотного коштів припадає 1 коп. чистого прибутку. Значення підвищилося.

За 2019 рік значення стало позитивним, підприємство отримало прибуток. Що більшим є значення цього показника, то ефективніше використовуються оборотні кошти.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність

вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. Для цього наведемо розрахунок основних показників рентабельності. Прослідкуємо за динамікою зміни показників за 3 роки.

Розрахунок рентабельності по роках:

$$1) \text{ Рентабельність активів підприємства} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{середньорічний актив балансу}} \quad (2.1)$$

За 2017 рік: $R_a = (-697) / ((9008 + 7961) / 2) = -0,08$ – показує, що кожна вкладена гривня в активи підприємства приносить 8 коп. чистого збитку.

За 2018 рік: $R_a = (-1647) / ((7961 + 7692) / 2) = -0,21$ - показує, що кожна вкладена гривня в активи підприємства приносить 21 коп. чистого збитку. Значення зменшилося.

За 2019 рік: $R_a = 21 / ((7692 + 11777) / 2) = 0,0022$ - показує, що кожна вкладена гривня в активи підприємства приносить 0,2 коп. чистого прибутку. Значення збільшується, що є позитивною тенденцією.

$$2) \text{ Рентабельність продукції} = \frac{\text{валовий прибуток}}{\text{чистий дохід}} \quad (2.2)$$

У нашому випадку – рентабельність надання послуг.

За 2017 рік: $R_{пр} = 2129 / 30129 = 0,1$ - валовий прибуток складає 10 % у сумі чистого доходу.

За 2018 рік: $R_{пр} = 1226 / 20785 = 0,059$ - валовий прибуток складає 5,9 % у сумі чистого доходу. Порівняно з 2017 роком значення зменшилося.

За 2019 рік: $R_{пр} = 1607 / 13969 = 0,12$ - валовий прибуток складає 12 % у сумі чистого доходу. Значення показника збільшується.

$$3) \text{ Рентабельність власного коштів} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{середньорічний власний капітал}} \quad (2.3)$$

За 2017: $P_B = (-697) / ((3594+2695)/2) = -0,22$ - показує, що кожна вкладена гривня в пасиви підприємства приносить 22 коп. чистого збитку.

За 2018: $P_B = (-1647) / ((2695+3086)/2) = -0,57$ - показує, що кожна вкладена гривня в пасиви підприємства приносить 57 коп. чистого збитку. Значення зменшилося відносно показника 2017 року.

За 2019: $P_B = 21 / ((3086+7671)/2) = 0,004$ - показує, що кожна вкладена гривня в пасиви підприємства приносить 0,4 коп. чистого прибутку. Значення показника підвищилося.

$$4) \text{ Рентабельність оборотних коштів} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{середньорічні оборотні активи}} \quad (2.4)$$

За 2017: $P_{OK} = (-697) / ((1535+1642)/2) = -0,44$ – показує, що на кожную гривню оборотного коштів припадає 44 коп. чистого збитку.

За 2018: $P_{OK} = (-1647) / ((1642+2084)/2) = -0,88$ - показує, що на кожную гривню оборотного коштів припадає 88 коп. чистого збитку. Значення зменшилося вдвічі порівняно з 2017 роком.

За 2019: $P_{OK} = 21 / ((2311+2084)/2) = 0,01$ - показує, що на кожную гривню оборотного коштів припадає 1 коп. чистого прибутку. Значення підвищилося.

Підведемо загальний підсумок щодо зміни показників рентабельності.

Аналізуючи показники рентабельності підприємства відзначимо, що у 2017 та 2018 роках підприємство працювало зі збитком. У 2018 році показники рентабельності погіршилися порівняно з 2017 роком, проте у 2019 році ситуація на підприємстві покращилася, підприємство отримало прибуток.

Коефіцієнт рентабельності активів підприємства у 2018 р. зменшився на 162,5 % порівняно із 2017 роком, що говорить про зниження ефективності господарської діяльності підприємства, пов'язане з отриманням більшого збитку, а у 2019 році цей показник збільшився на 101,4 %, підприємство отримало прибуток. Коефіцієнт рентабельності продукції (надання послуг) у 2018 році зменшився порівняно із 2017 роком на 41 %, у 2019 році цей

показник підвищився на 100,7 %.

Таблиця 2.2 - Показники рентабельності ТОВ «Шляхрембуд»

Показники	2017	2018	2019	Відхилення 2018/2017рр.		Відхилення 2019/2018рр.	
				Абсолютне	Відносне	Абсол.	Відносне
Рентабельність активів підприємства	-0,08	-0,21	0,0022	-0,13	-1,625	0,2122	1,014
Рентабельність оборотних коштів	-0,44	-0,88	0,01	-0,44	-1	0,89	1,011
Рентабельність продукції (надання послуг)	0,1	0,059	0,12	-0,041	-0,41	0,061	1,034
Рентабельність власного коштів	-0,22	-0,57	0,004	-0,35	-1,591	0,574	1,007

Дані розрахунку показника рентабельності власного капіталу свідчать про підвищення ефективності його використання на 41 %, а також про збільшення обсягу власних коштів за рахунок внесків учасників до статутного фонду. Також відбулося зниження рентабельності оборотних коштів у 2018 році порівняно з 2017, так у 2017 р. кожна гривня, вкладена в оборотні кошти підприємства приносила 44 копійки збитку, а в 2018р. – вже 88 копійки, що свідчить про зниження ефективності використання активів. Проте в 2019 році ситуація змінюється, так гривня, вкладена в оборотні кошти, приносить 0,4 копійки прибутку. Те, що всі коефіцієнти рентабельності мають тенденцію до підвищення у 2019 році пояснюється оновленою політикою управління підприємством, підвищенням обсягу власного капіталу, що призвело до підвищення рівня прибутку.

Щоб зробити правильний висновок про ефективність використання оборотних коштів, необхідно визначити коефіцієнти оборотності кожного вагомого елемента цієї структури.

2.3 Аналіз показників ділової активності підприємства

Проведемо розрахунок основних показників ділової активності по роках, розглянемо динаміку їх зміни за 3 роки:

1) Коефіцієнт оборотності активів = чиста виручка/ актив середньорічний (2.5)

За 2017: $K_{об} = 13969 / ((9008 + 7961) / 2) = 1,65$ – активи за період роблять 1,65 обороти.

За 2018: $K_{об} = 20785 / ((7961 + 7692) / 2) = 2,66$ – активи за період роблять 2,66 обороти. Показник підвищився, що свідчить про збільшення оборотності активів підприємства, що є позитивною тенденцією.

За 2019: $K_{об} = 30129 / ((11777 + 7692) / 2) = 3,1$ – активи за період роблять 3,1 обороти. Значення коефіцієнта обертання активів підвищилося вдвічі порівняно з 2017 роком, що є позитивною характеристикою використання активів підприємством.

Значення коефіцієнту збільшується протягом 3 років.

2) Коефіцієнт оборотності виробничих запасів = собівартість продукції/ середньорічні виробничі запаси (2.6)

За 2017: $K_{вз} = 12362 / ((981 + 1279) / 2) = 10,94$ – запаси за період роблять 10,94 обороти.

За 2018: $K_{вз} = 19559 / ((1664 + 1279) / 2) = 13,29$ – запаси за період роблять 13,29 обороти. Значення коефіцієнта підвищується.

За 2019: $K_{вз} = 28000 / ((1664 + 1446) / 2) = 18,01$ – запаси за період роблять 18,01 обороти. Значення коефіцієнта підвищується.

Значення показника зростає з кожним звітним періодом.

3) Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості = чиста виручка/ середньорічну дебіторську заборгованість (2.7)

За 2017: $K_{дз} = 13969 / ((277+143)/2) = 66,5$ – дебіторська заборгованість за період робить 66,5 обороти.

За 2018: $K_{дз} = 20785 / ((73+143)/2) = 192,5$ – дебіторська заборгованість за період робить 192,5 обороти. Значення коефіцієнта підвищується.

За 2019: $K_{дз} = 30129 / ((73+144)/2) = 277,7$ – дебіторська заборгованість за період робить 277,7 обороти. Значення коефіцієнта підвищується, що свідчить про зменшення періоду погашення дебіторської заборгованості.

Значення показника збільшується з кожним роком, у 2019 році значення збільшилося у 4 рази порівняно з 2017 роком.

4) Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості = собівартість продукції / середньорічна кредиторська заборгованість (2.8)

За 2017: $K_{кз} = 12362 / ((475+510)/2) = 25,1$ - кредиторська заборгованість за період робить 25,1 обороти.

За 2018: $K_{кз} = 19559 / ((1408+510)/2) = 20,4$ - кредиторська заборгованість за період робить 20,4 обороти. Значення коефіцієнта зменшується.

За 2019: $K_{кз} = 28000 / ((1408+1747)/2) = 17,75$ - кредиторська заборгованість за період робить 17,75 обороти. Показник зменшився.

5) Строк оборотності виробничих запасів, дні

За 2017: $T_{вз} = 360 / 10,94 = 33$ (дні) – період обороту запасів

За 2018: $T_{вз} = 360 / 13,29 = 27$ (днів) – період обороту запасів, показник зменшився, що є позитивним явищем.

За 2019: $T_{вз} = 360 / 18,01 = 20$ (днів) – період обороту запасів, показник зменшився, що говорить про пришвидшення виробничого циклу.

Значення показника підвищується з кожним роком.

6) Виробничий (операційний) цикл, дні = строки обертання незавершеного виробництва, виробничих запасів, готової продукції (2.9)

За 2017: $OЦ = 33$ (дні) – проміжок часу між надходженням сировини у

виробництво та надходженням з виробництва готової продукції, виготовленої з цих сировини і матеріалів.

За 2018 рік: $OЦ = 27$ (днів)

За 2019 рік: $OЦ = 20$ (днів)

У нашому випадку виробничий (операційний) цикл співпадає зі значенням періоду обертання виробничих запасів, показник підвищується з кожним роком, що позитивно відбивається на результатах діяльності підприємства.

7) Строк оборотності дебіторської заборгованості

За 2017 рік: $Tдз = 360/66,5=5$ (днів) – стільки днів підприємство в середньому дає відстрочки своїм покупцям, замовникам.

За 2018 рік: $Tдз = 360/192,5=2$ (дні) – показник зменшується.

За 2019 рік: $Tдз = 360/277,7=1$ (день) – показник зменшується, підприємство швидше отримує плату за послуги.

Показник зменшується протягом 3 років, що є гарною тенденцією для підприємства.

8) Строк оборотності кредиторської заборгованості

За 2017: $Tкз = 360/25,1=14$ (днів) – кількість днів, на яку підприємству надається відстрочка платежу його постачальниками.

За 2018: $Tкз = 360/20,4=18$ (днів) – показник зростає.

За 2019: $Tкз = 360/17,75=20$ (днів) – значення періоду збільшується, що є добре для підприємства. Це також може свідчити про зростання довіри постійних постачальників до підприємства, або ж про недостатність коштів у підприємства для оплати платежів.

9) **Фінансовий цикл, дні = операційний цикл + строк оборотності дебіторської заборгованості – строк оборотності кредиторської** (2.10)

За 2017: $ФЦ = 33 + 5 - 14 = 24$ (дні) – проміжок часу між оплатою рахунків наших постачальників за придбані сировину і матеріали та оплатою наших рахунків покупцями за придбану ними готову продукцію, виготовлену

з цих сировини і матеріалів.

За 2018: $\PhiЦ = 27 + 2 - 18 = 11$ (днів) – показник зменшився.

За 2019: $\PhiЦ = 20 + 1 - 20 = 1$ (день) – показник зменшився, що є позитивною тенденцією для діяльності підприємства.

Таблиця 2.3 - Показники ділової активності КП “Шляхрембуд”

Показники	2017	2018	2019	Відхилення 2018/2017рр		Відхилення 2019/2018рр	
				Абс-не	Відн-не	Абс-не	Відн-не
Коефіцієнт оборотності активів	1,65	2,66	3,1	1,01	0,612	0,44	0,165
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	10,94	13,29	18,01	2,35	0,214	4,72	0,355
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	66,5	192,5	277,7	126	1,895	85,2	0,443
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	25,1	20,4	17,75	-4,7	-0,187	-2,65	-0,13
Строк погашення дебіторської заборгованості, дні	33	27	20	-6	-0,182	-7	-0,26
Строк погашення кредиторської заборгованості, дні	5	2	1	-3	-0,6	-1	-0,5
Виробничий (операційний) цикл, дні	14	18	20	4	0,29	2	0,11
Фінансовий цикл, дні	24	11	1	-13	-0,125	-10	-0,91

За даними таблиці 2.3 можна відзначити підвищення рівня ефективності управління підприємством своїми оборотними активами та фінансовими ресурсами.

Так, розрахунок коефіцієнту оборотності активів показав, що у 2018 р. відбулося збільшення значення показника порівняно з 2017 р. на 61,2 %, а у 2019 порівняно з 2018 роком – збільшення на 16,5 %, що свідчить про зростання швидкості та ефективності використання фінансових ресурсів

підприємства, це супроводжується одночасно збільшенням коефіцієнта оборотності виробничих запасів. Значення останнього показника збільшилося на 21,4 % у 2018 році порівняно з 2017, та зросло на 35,5 % у 2019 році порівняно з 2018 і свідчить про покращення та пришвидшення використання виробничих запасів. Збільшення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості у 2018р. порівняно з 2017р. та у 2019 році свідчить, що підприємство стало швидше отримувати кошти від своїх дебіторів, робити менші відстрочки. Час, протягом якого дебіторська заборгованість обернеться у грошові кошти зменшився у 2018 році на 18,2 % порівняно з 2017 роком, а у 2019 році зменшився на 26% порівняно з 2018 роком. Термін, за який проходить повний цикл бізнесу від закупівлі ТМЦ до індексації дебіторської заборгованості у підприємства в 2018 та 2019 роках зменшився, що свідчить про підвищення ділової активності. Також зменшився фінансовий цикл, що розцінюється як позитивна тенденція і говорить про здатність підприємства підвищити швидкість обертання коштів та ефективність їх використання.

Таким чином, можна зробити висновок, що протягом 3 років ділова активність підприємства підвищилася, що пов'язано із прискоренням оборотності активів, оборотності виробничих запасів, а також із загальним прискоренням кругообігу власних коштів підприємства.

2.4 Визначення показників ліквідності ТОВ «Шляхрембуд»

Проведемо аналіз розрахованих показників ліквідності та розглянемо динаміку їх зміни за 3 роки:

$$1) \text{ Коефіцієнт загальної ліквідності} = \frac{\text{оборотні активи}}{\text{поточні зобов'язання}} \quad (2.11)$$

За 2017 рік: $K_3=1642/3376=0,49$ – на 1 грн. поточних зобов'язань припадає 0,49 грн. оборотних активів, підприємство протягом року не здатне погасити свої поточні зобов'язання.

За 2018 рік: $K_3=2084/3505=0,59$ – на 1 грн. поточних зобов'язань припадає 0,59 грн. оборотних активів, підприємство протягом року не здатне погасити свої поточні зобов'язання.

За 2019 рік: $K_3=2311/4116=0,56$ – на 1 грн. поточних зобов'язань припадає 0,56 грн. оборотних активів, підприємство протягом року не здатне погасити свої поточні зобов'язання.

Значення показника майже на одному рівні, не досягає нормативного значення для ліквідності підприємств, за таких умов структура балансу вважається незадовільною, а підприємство – неплатоспроможним.

2) Коефіцієнт швидкої ліквідності=оборотні активи за мінусом запасів/поточні зобов'язання (2.12)

За 2017 рік: $K_{ш}=(1642-1279)/3376=0,11$ – на 1 грн. поточних зобов'язань припадає 0,11 грн. оборотних активів за мінусом запасів, підприємство протягом 3-6 місяців здатне погасити 11% своїх поточних зобов'язань.

За 2018 рік: $K_3=(2084-1664)/3505=0,12$ – на 1 грн. поточних зобов'язань припадає 0,12 грн. оборотних активів за мінусом запасів, підприємство протягом 3-6 місяців здатне погасити 12% своїх поточних зобов'язань.

За 2019 рік: $K_3=(2311-1446)/4116=0,21$ – на 1 грн. поточних зобов'язань припадає 0,21 грн. оборотних активів за мінусом запасів, підприємство протягом 3-6 місяців здатне погасити 21% своїх поточних зобов'язань.

Значення показника зростає, а у 2019 році збільшилося майже вдвічі порівняно з 2017 роком.

3) Коефіцієнт абсолютної ліквідності=найбільш ліквідні оборотні активи/поточні зобов'язання (2.13)

За 2017: $K_{ал}=14/3376=0,004$ – підприємство протягом 1 місяця здатне погасити 0,4% своїх поточних зобов'язань.

За 2018: $K_{ал}=35/3505=0,01$ – підприємство протягом 1 місяця здатне погасити 1% своїх поточних зобов'язань. Значення показника підвищується.

За 2019: $K_{ал}=80/4116=0,02$ – підприємство протягом 1 місяця здатне погасити 2% своїх поточних зобов'язань.

Значення показника поступово збільшується, але не знаходиться у межах нормативного значення, підприємство за таких умов вважається неплатоспроможним.

Таким чином, можемо зробити висновок, що значення коефіцієнтів ліквідності підприємства поступово збільшуються у 2018 році, а у 2019 році збільшуються майже вдвічі (крім значення коефіцієнту покриття, який майже не змінюється).

Розрахуємо показники фінансової стійкості за 3 роки та проведемо аналіз динаміки їх зміни:

$$1) \text{ Коефіцієнт автономії} = \text{власний капітал} / \text{пасиви} \quad (2.14)$$

За 2017: $K_a=2695/7961=0,34$ – 34 % пасивів підприємства профінансовано за рахунок власного коштів.

За 2018: $K_a=3086/7692=0,4$ – 40 % пасивів підприємства профінансовано за рахунок власного коштів підприємства. Значення збільшилося.

За 2019: $K_a=7671/11777=0,65$ – 65 % пасивів підприємства профінансовано за рахунок власного коштів підприємства. Значення показника підвищилося.

Значення показника збільшується протягом 3 років. Коефіцієнт характеризує наявність власних оборотних коштів, необхідних для фінансової стабільності підприємства, його незалежності від позикових коштів. Зростання коефіцієнту свідчить про підвищення фінансової незалежності та зниження ризику фінансових вкладень.

2) **Коефіцієнт фінансування=зобов'язання/власний капітал** (2.15)

За 2017: $K_{\phi}=(3376+1739)/2695=1,9$ – на 1 грн. власного коштів припадає 1,9 грн залучених коштів.

За 2018: $K_{\phi}=(3505+971)/3086=1,45$ – на 1 грн. власного коштів припадає 1,45 грн залучених коштів. Значення зменшилося.

За 2019: $K_{\phi}=4116/7671=0,54$ – на 1 грн. власного коштів припадає 0,54грн залучених коштів. Значення показника зменшилося майже в 4 рази порівняно з 2017 роком.

Значення показника зменшується, що є позитивною тенденцією, що пов'язано зі збільшенням обсягу власного капіталу.

3) **Коефіцієнт маневрування=чистий оборотний капітал/оборотні активи** (2.16)

За 2017: $K_{\text{м}}=(1642-3376)/1642= -1,06$

За 2018 $K_{\text{м}}=(2084-3505)/2084= -0,68$

За 2019: $K_{\text{м}}=(2311-4116)/2311= -0,78$

Від'ємні значення коефіцієнту маневрування означає, що оборотні кошти профінансовані не за рахунок довгострокових джерел фінансування.

Розрахуємо коефіцієнт завантаження оборотних коштів, який є оберненим до коефіцієнта обертання показником і визначається за формулою (1.6).

Він характеризує участь оборотних коштів у кожній гривні реалізованої продукції.

За 2017 рік: $K_{\text{з}}=(1535+1642)/2/13969=0,11$ – це значить, що на 1 грн реалізованої продукції припадає 11 коп оборотних коштів.

За 2018 рік: $K_{\text{з}}=(1642+2084)/2/20785=0,09$ – це значить, що на 1 грн реалізованої продукції припадає 9 коп оборотних коштів. Значення показника зменшилося.

За 2019 рік: $K_{\text{з}}=(2084+2311)/2/30129=0,07$ – це значить, що на 1 грн реалізованої продукції припадає 7 коп оборотних коштів. Значення показника

зменшилося.

Отже, значення коефіцієнту завантаження оборотних коштів поступово зменшується протягом 3 років, що є позитивною тенденцією для підприємства, бо що менше оборотних коштів припадає на 1 грн. обороту, то ліпше вони використовуються.

Занесемо результати аналізу в узагальнюючу таблицю (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства

Показники	2017	2018	2019
Наявність власних оборотних коштів	-3450	-5431	2076
Прибутковість оборотних коштів	-0,44	-0,88	0,01
Рентабельність			
Рентабельність активів підприємства	-0,08	-0,21	0,0022
Рентабельність продукції	0,1	0,059	0,12
Рентабельність власного капіталу	-0,22	-0,57	0,004
Рентабельність оборотного капіталу	-0,44	-0,88	0,01
Показники ділової активності			
Коефіцієнт оборотності активів	1,65	2,66	3,1
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	10,94	13,29	18,01
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	66,5	192,5	277,7
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	25,1	20,4	17,75
Строк оборотності запасів, дні	33	27	20
Строк погашення дебіторської заборгованості, дні	5	2	1
Строк погашення кредиторської заборгованості, дні	14	18	20
Виробничий (операційний) цикл, дні	33	27	20
Фінансовий цикл, дні	24	11	1
Ліквідність			
загальна	0,49	0,59	0,56
швидка	0,11	0,12	0,21

Продовження таблиці 2.4

абсолютна	0,004	0,01	0,02
Показники фінансової стійкості			
Коефіцієнт автономії	0,34	0,4	0,65
Коефіцієнт фінансування	1,9	1,45	0,54
Коефіцієнт маневрування	-1,06	-0,68	-0,78
Коефіцієнт завантаження оборотних коштів	0,11	0,09	0,07

Підводячи підсумок за 2017-2019 роки, можемо відзначити, що:

- у структурі оборотних активів підприємства за 3 роки спостерігається зростання обсягів грошових коштів на рахунках, дебіторської заборгованості та скорочення обсягів виробничих запасів, що свідчить про прискорення їх оборотності;
  - у 2019 році на підприємстві наявні власні оборотні кошти;
  - існує тенденція до підвищення показників рентабельності, що свідчить про підвищення ефективності ведення господарської діяльності підприємством з метою отримання прибутку та використання оборотних коштів;
  - підвищився рівень ділової активності, що пов'язано із прискоренням оборотності активів, оборотності виробничих запасів, а також із підвищенням швидкості кругообігу власних коштів підприємства (збільшився показник оборотності дебіторської заборгованості та зменшився період фінансового циклу);
  - значення показників ліквідності свідчать про нездатність підприємства розрахуватися зі своїми зобов'язаннями у строки, проте значення ліквідності за період збільшуються;
  - показники коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства свідчать про збільшення частки власного капіталу порівняно з часткою залучених коштів, а також про те, що оборотні кошти профінансовані не за рахунок довгострокових джерел фінансування;

- зростає прибутковість використання оборотних коштів, підприємство зі збиткового перетворюється на прибуткове.

Таким чином, аналізуючи структуру оборотних активів підприємства та основні показники визначення ефективності використання оборотних коштів, можна зробити висновок, що підприємство порівняно з 2017 та 2018 роками зробило певні успіхи в управлінні оборотними активами та ефективно їх використовує.

Вважаю, що заходи для подальшого підвищення ефективності використання обігових коштів потрібні ті, що обумовлені зміною часу (мають на меті скорочення тривалості перебування обігових коштів у різних фазах економічного процесу).

3 ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ

Всі заходи з підвищення ефективності використання оборотних коштів за економічним змістом умовно поділяють на дві групи:

- а) заходи, що пов'язані зі зміною факторів вартості;
- б) заходи, що викликані зміною факторів часу.

Перша група спрямована на зменшення середнього залишку оборотних коштів. Друга група ставить метою скорочення тривалості знаходження оборотних коштів на різних фазах економічного циклу.

Така диференціація має припустимий (умовний) характер, бо зменшення потреби в певному виді оборотних коштів призводить до зменшення періоду оборотності. А зниження тривалості одного обороту дозволяє зменшити середній залишок оборотних коштів.

В залежності від стадії циклу оборотності оборотних коштів напрямки зростання їх ефективності можна поділити на три підгрупи, що включають:

- 1) передвиробничу стадію;
- 2) виробничу стадію (або незавершене виробництво);
- 3) стадію реалізації [17, 22, 23, 25].

Передвиробнича стадія. Розмір виробничих запасів і відносна величина оборотних коштів на їх створення можуть зменшуватися після удосконалення матеріально-технічного забезпечення, яке включає:

- прискорення і здешевлення перевезень;
- покращання організації складів, їх механізації й автоматизації;
- покращання точності у нормуванні витрат матеріалів;
- зменшення невиробничих витрат матеріалів;
- повторного використання відходів виробництва.

Виробнича стадія. На тривалість виробничого циклу впливає незавершене виробництво, а також сума вкладених у нього коштів. Тривалість виробничого циклу можна скоротити шляхом:

- широкого впровадження потокових (або конвеєрних) методів обробки;

- зниження тривалості міжопераційних періодів, що можливо зробити лише шляхом ретельної підготовки виробництва. Остання передбачає оптимізацію ритмічної роботи підприємства;

- впровадження у технологічний процес дозаторів, автоматичного устаткування, верстатів ЧПУ, гнучких виробничих систем;

- підвищення змінності виробництва;

- застосування управлінського обліку та контролінгу на підприємстві.

Стадія реалізації. Починати потрібно з боротися із затоварюванням складу. Термін перебування готової продукції на складі залежить від багатьох факторів. Їх можна поділити на дві групи: 1) пов'язані з роботою підприємства; 2) безпосередньо пов'язані з організацією збуту продукції. В першій групі знаходяться якість і номенклатура продукції, планування її асортименту, визначення партій продукції та періодичності їх випуску; у другій групі знаходяться організація процесу збуту продукції, обрання системи розрахунків, банків для розрахунково-касового обслуговування, споживачів та термінів доставки продукції до них [12, 14, 32, 34].

Допомагають значно скоротити час реалізації продукції: її висока якість продукції, дотримання планового асортименту продукції, а також ритмічність всієї роботи підприємства. А прискорити процес реалізації продукції можна через перманентний зв'язок із замовниками, своєчасне відвантаження продукції та чітке сповіщення про нього, термінове оброблення платіжних документів, забезпечення негайного транспортування.

Скорочення тривалості оборотних циклів можна досягти скороченням проміжних ланок в підрозділі по збуту, своєчасне підписання документів, оптимальне транспортування .

Ми вже згадували вище, що важливим напрямком є покращання використання оборотних коштів шляхом раціонального використання ГМЦ,

зменшення матеріаломісткості продукції. Це доступно різними шляхами, наприклад:

- економічно обґрунтований вибір сировини та постачальників сировини;
- покращання коефіцієнту використання матеріалів;
- максимальне повторне використання відходів виробництва;
- підвищення якості сировини та готової продукції;
- постійне вдосконалення конструкцій виробів, їх дизайну;
- постійне вдосконалення процесів виробництва та застосування прогресивних енергозберігаючих технологій;
- застосування економічних стимулів для працівників щодо покращання використання сировини і матеріалів.

Всі перелічені напрямки тісно пов'язані з розвитком інновацій та науково-технічним прогресом. Світовий розвиток не залишається на місці, постійно створюються і впроваджуються у виробництво принципово нові засоби праці, технологічні процеси, комп'ютерні технології, роботи, штучний інтелект тощо. Все це дає можливість підприємствам, які їх впроваджують виготовляти продукцію з мінімальними питомими витратами живої праці, коштовних сировини, матеріалів та енергії; а також полегшують і покращають увесь процес виробництва.

Все більше впроваджуються складні автоматизовані комплекси на базі ЕОМ, автоматично переналагоджувані модулі і гнучких виробничих систем, програми управлінського обліку, бухгалтерії, складського обліку тощо[32, 27, 18, 20].

Не можна забувати про соціальні й економічні методи управління:

- покращання нормування й обліку витрат матеріальних ресурсів, матеріального стимулювання, ціноутворення. Це сьогодні не складно реалізувати за допомогою програм і комплексів управлінського обліку;
- застосування методів матеріального і морального заохочення працівників у економії оборотних коштів.

Крім зазначеного вище для стабілізації економіки чи не найважливішим є налагодження та оптимізація господарських зв'язків. Оптимізацією господарських зв'язків займається логістика. Допомогти у підвищенні ефективності використання оборотних коштів може впровадження логістики на підприємстві, що дозволить оптимізувати поставки сировини і матеріалів та відвантаження продукції. Саме оптимізація транспортних витрат дозволить отримати значний економічний ефект.

Логістика здатна надати підприємствам новий інструментарій, що сприятиме розв'язанню питань підприємницької діяльності.

Передумовою для логістичного перегляду діяльності підприємства є емерджентність логістики, згідно з якою сума результатів оптимізації структурних частин певної системи є завжди меншою за результат однієї цілісної оптимізації, тобто краще оптимізувати систему в цілому, ніж її окремі частини.

На виробництві можна використовувати виробничу логістику, метою якої є організація неперервного техпроцесу з одночасною мінімізацією наявних продуктів у процесі виробництва і витрат на нього відповідно до існуючих замовлень. Такої мети досягають шляхом оперативного планування і управління виробництвом при збереженні оптимальних розмірів партій згідно з отриманими замовленнями.

ВИСНОВКИ

Таким чином, оборотні активи включають запаси, дебіторську заборгованість, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, кошти у розрахунках, товари.

Раціональне та економне використання оборотних коштів підприємств є економічно значимим для підприємства.

З метою оцінювання ефективності використання оборотних коштів підприємств використовують цілий ряд показників та коефіцієнтів, а для зростання ефективності використання оборотних коштів — ряд певних заходів.

Основні показники, що характеризують ефективність використання оборотних коштів: швидкість обігу, оборотність. Завдяки прискорення оборотності можна збільшити обсяг виробленої продукції на гривню поточних витрат; а також вивільнити частку коштів і створити резерви розширення виробництва.

Не є постійними склад і структура оборотних активів, вони можуть змінюватися і за роками, і в межах року в залежності від тривалості стадій виробничого циклу, особливостей здійснення запасів, сезонності, кредитних відносин тощо. Всі ці чинники потрібно враховувати при аналізі ефективності використання оборотних активів конкретного підприємства, що і було зроблено у другому розділі роботи.

У другому розділі роботи проведено аналіз ефективності використання оборотних активів ТОВ «Шляхрембуд». Визначено, що використання оборотних активів підприємства у порівнянні з минулими періодами покращилося.

У третьому розділі роботи запропоновано шляхи покращання ефективності використання оборотних коштів на підприємстві. Основними з яких є: прискорення і здешевлення перевезень; покращання організації складів, їх механізації й автоматизації; покращання точності у нормуванні

витрат матеріалів; зменшення невиробничих втрат матеріалів; повторне використання відходів виробництва; скорочення проміжних ланок в підрозділі по збуту, своєчасне підписання документів, налагодження логістики .

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Александрова М.М., Виговська Н.Г. Фінанси підприємства: Навч. посібник – К.: ЦУЛ, 2002. – 268с.
2. Бедринець М.Д. Фінанси підприємств [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. — К. : ЦУЛ, 2018. — 292 с.
3. Безбородова Т. В. Управління оборотними коштами підприємств [Електронний ресурс] / Т. В. Безбородова, Т. В. Даншина // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 1. - С. 59-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_1_13.
4. Безбородова Т. В. Управління оборотними коштами підприємств [Електронний ресурс] / Т. В. Безбородова, Т. В. Даншина // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 1. - С. 59-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_1_13
5. Бердар М.М. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / М. М. Бердар. — Київ : Центр учбової літератури, 2016. — 352 с.
6. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту/ Переклад з англ. – К.: Видавництво «Молодь», 1997. –1000с.
7. Булавинець О.В. Позичений капітал у фінансуванні підприємств в Україні [Текст] : автореферат ... канд. екон. наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / О. В. Булавинець ; Міністерство освіти і науки України, Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана". — К., 2016. — 20 с.
8. Вартісно-орієнтоване управління підприємствами на основі стейкхолдерського підходу [Текст] : звіт про НДР (остаточний) / кер. О.О. Захаркін. - Суми : СумДУ, 2018. - 79 с.
9. Дубей Ю.В. Відтворення і оптимізація структури оборотних активів машинобудівних підприємств [Текст] : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Ю. В. Дубей. — Дніпропетровськ : ДВНЗ "Нац.

гірничий ун-т", 2014. — 20 с.

10. Економіка підприємства [Текст] : навчальний посібник / ред.: Є. В. Мішенін, Є. О. Балацький. — Х. : Діса Плюс, 2015. — 336 с.

11. Економічне обґрунтування реінжинірингу бізнес-процесів як елементу процесоорієнтованої системи управління на виробничому підприємстві: звіт про НДР (заключний)/ Кер.: Л.М.Таранюк. - Суми: СумДУ, 2010. - 287 с.

12. Ілляшенко, Т.О. Оцінка фінансових ризиків підприємства на базі бухгалтерської звітності [Текст] / Т.О. Ілляшенко, А.В. Макарова // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.1. - С. 237-239.

13. Ілляшенко, Т.О. Управління фінансовими ризиками суб'єктів господарювання в Україні на сучасному етапі [Текст] / Т.О. Ілляшенко, Ю.В. Ковбаса // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю наукової діяльності ф-ту економіки та менеджменту СумДУ, м. Суми, 3-5 квітня 2012 р. / Відп. за вип. О.В. Прокопенко. - Суми : СумДУ, 2012. - Т.3. - С. 72-74.

14. Карпіщенко Т. О.; Карпіщенко О. І.; Ілляшенко К. В. Науково-методичні основи удосконалення економічного механізму розвитку еколого-інноваційної діяльності. Механізм регулювання економіки, економіка природокористування та організація виробництва.–Суми: Вид-во СумДУ, 2002, 1-2: 46-54.

15. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий менеджмент»/ Укладачі: Л.С.Захаркіна. О.О.Захаркін, М.Ю.Абрамчук.- Суми: Вид-во СумДУ, 2011.

16. Механізми вартісно-орієнтованого управління підприємством [Текст]: звіт про НДР (заключний) / Кер. М.В. Костель. - Суми: СумДУ, 2015.

- 84 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53419>

17. Михайлова О.В. Ефективність політики формування оборотних активів підприємств роздрібної торгівлі [Текст] : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 - економіка та упр. під-ми (за видами екон. діяльності) / О. В. Михайлова. — Полтава : Полтавський ун-т економіки і торгівлі, 2014. — 21 с.

18. Мордань Є.Ю. Оборотні кошти підприємства: сутність та класифікація [Текст] / Є. Ю. Мордань, Є. Ю. Подлозна // Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України : зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції (Суми, 22–23 листопада 2018 року) / редкол.: І.О. Школьник, І.І. Рекуненко, С.В. Леонов та ін. — Суми : СумДУ, 2018. — С. 89-92.

19. Мочерний С.В., Воронович Л.М. Економічна енциклопедія у трьох томах. Т.2. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848с.

20. Муравський О. А. Економічне моделювання ефективного використання оборотних коштів у сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / О. А. Муравський // Економіка АПК. - 2015. - № 6. - С. 59-66. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2015_6_13

21. Муравський О. А. Методичні підходи до оцінки ефективності використання оборотних коштів сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О. А. Муравський // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - Вип. 9(5). - С. 102-109. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_9\(5\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_9(5)_26)

22. Муравський О.А. Формування і використання оборотних коштів сільськогосподарських підприємств [Текст] : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / О. А. Муравський. — К. : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування Укр., 2015. — 23 с.

23. Петрович Й.М. Економіка і фінанси підприємства [Текст] : підручник [для студентів економічних спеціальностей] / Й. М. Петрович,

Л. М. Прокопишин-Рашкевич. — 2-ге видання, стереотипне. — Львів : Магнолія 2006, 2019. — 406 с.

24. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємства: Підр. – К.: КНЕУ, 2000. – 552с.

25. Полторак А.С. Формування та ефективність використання оборотних активів на підприємствах АПК України [Текст] : автореферат... канд. економічних наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / А. С. Полторак. — К. : ПВНЗ "Європейський ун-т", 2014. — 20 с.

26. Полякова Н.С. Політика управління оборотними коштами підприємств житлово-комунального господарства [Текст] : автореферат... канд. економічних наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Н. С. Полякова. — Маріуполь : ДВНЗ "Приазовський держ. техн. ун-т", 2014. — 23 с.

27. Попиченко Д.А. Управління оборотними активами сільськогосподарських підприємств [Текст] : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Д. А. Попиченко. — К. : Уманський нац. ун-т садівництва. Європейський ун-т, 2018. — 19 с.

28. ПСБО 1«Загальні вимоги до фінансової звітності» 07.02.2013 № 73

29. Рух фінансового капіталу в умовах фінансової глобалізації: звіт про НДР (проміжний)/ Кер.: І.Д. Скляр. - Суми: СумДУ, 2012. - 43 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/34466>

30. Тарасенко Н.В. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Тарасенко, І. М. Вагнер. — Львів : Новий Світ-2000, 2019. — 444 с.

31. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. / І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін. ; За заг. ред. І.О. Школьник. — К. : ЦУЛ, 2016. — 368 с.

32. Формування фінансового механізму стабілізації економіки

України [Текст] : звіт про НДР (заключний) / Кер. Н.А. Антонюк. - Суми : СумДУ, 2014. - 60 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39378>

33. Чубка О.М. Управління фінансуванням оборотного капіталу в економіці України [Текст] : автореферат... канд. економічних наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / О. М. Чубка. — Львів : Ін-т регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН Укр., 2014. — 20 с.

34. Шаповал Г.М. Вартісно-орієнтоване управління оборотними активами корпоративних підприємств будівельної галузі [Текст] : автореферат ... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Г. М. Шаповал. — Х. : Харківський нац. ун-т міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2014. — 21 с.

35. Швець Ю.О. Стратегічне управління оборотними коштами підприємств машинобудування [Текст] : автореферат... канд. економічних наук, спец.: 08.00.04 - економіка та упр. під-ми (за видами екон. діяльності) / Ю. О. Швець. — Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2015. — 20 с.

36. Шереметинська О.В. Управління оборотними засобами підприємств харчової промисловості [Текст] : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 - економіка і управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / О. В. Шереметинська. — К. : Нац. ун-т харчових технологій, 2014. — 22 с.

37. Юрій С.М. Формування та використання оборотного капіталу [Текст] : автореферат... канд. економічних наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / С. М. Юрій. — Тернопіль : Тернопільський нац. екон. ун-т, 2014. — 20 с.

Додаток А

БАЛАНС
(Звіт про фінансовий стан)

на рік 2019 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1	1
первісна вартість	1001	11	11
накопичена амортизація	1002	10	10
Незавершені капітальні інвестиції	1005	12	119
Основні засоби	1010	5306	8261
первісна вартість	1011	15733	19368
знос	1012	10427	11107
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	266	266
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	5585	8647
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1664	1446
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	73	144
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	123	519
Поточні фінансові інвестиції	1160	182	122
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170	23	819
Інші оборотні активи	1190	7	-
Усього за розділом II	1195	2107	3130
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	7692	11777

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	7043	12869
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	1367	105
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-5324	-5303
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	( )
Усього за розділом I	1495	3086	7671
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	971	
Довгострокові забезпечення	1520	130	-10
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	1101	-10
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	500	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1408	1747
розрахунками з бюджетом	1620	210	75
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	122	150
розрахунками з оплати праці	1630	267	326
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	957	1733
Усього за розділом III	1695	3505	4116
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	7692	11777

Керівник

Головний бухгалтер

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за _____ рік _____ 2019 р.

Форма № 2

Код за ДКУД 1801003

І. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	30129	20785
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(28000)	(19559)
Валовий:			
прибуток	2090	2129	1226
збиток	2095	( )	( )
Інші операційні доходи	2120	984	465
Адміністративні витрати	2130	(2318)	(2018)
Витрати на збут	2150	( )	( )
Інші операційні витрати	2180	(438)	(864)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	357	
збиток	2195	( )	(1191)
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	204	154
Фінансові витрати	2250	(533)	(492)
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	( )	(118)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	28	
збиток	2295	( )	(1647)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	7	
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	21	
збиток	2355	( )	(1647)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		

Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	20262	13575
Витрати на оплату праці	2505	5751	4599
Відрахування на соціальні заходи	2510	2147	1751
Амортизація	2515	981	927
Інші операційні витрати	2520	1615	1323
Разом	2550	30756	22175

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер